

Egy litván árnykép: Tomas Venclova

Joszif Brodskijről írtam legutóbb, s az emigrációba kényszerített orosz-zsidó költő után most egy litván emigránsnak, Tomas Venclovának kell következnie. Ennek oka nemcsak hasonló életpályájukban keresendő (Brodskij 1972-ben, Venclova 1977-ben hagyta el a Szovjetuniót), hanem – és elsősorban – a kettejüket összekötő, számos tanulmánnyal és egymásnak ajánlott verssel dokumentált barátságban, amelyet talán a Goethe-Schiller és Petőfi-Arany barátsággal együtt tárgyalnak majd a jövő század irodalomtörténészei.

Tomas Venclova 1937-ben született a litvániai Klaipedában, a Balti-tenger partján. Apja szomorú szerepet játszott a litván függetlenség elvesztésében – a sztálini agresszió nyomán (1939) létrehozott „szocialista” szovjet köztársaságban a kultuszminiszternek megfelelő posztot töltött be. Ám a fiú az apparátcsik-csemeték szokásos útját járta: 1956-ban, a magyar forradalom hatására, szembefordul az őt addig a tenyerén hordozó rendszerrel, egy évre ki is zárják a vilniusi egyetemről, amelynek korengedménnyel már három éve hallgatója. A magyar 56 hatása tette ellenzékivé a költőbarát Brodskijt és annak egész nemzedékét is; ez Brodskij Venclováról írott tanulmányából derül ki – számomra pedig az, hogy mi nem is sejtjük, és bizonyos politikai erők igyekeznek elhomályosítani (jobbról is, balról is) a mi 56-unknak az egész közép-kelet-európai térségre gyakorolt hatását! Venclova az egyetemi évek után az irodalomnak szenteli magát: tanít, újságíróskodik, fordít, hosszabb ideig él Leningrádban és Moszkvában, megismerkedik Borisz Paszternákkal és a kikerülhetetlen Anna Ahmatovával, s barátságot köt – természetesen – a még ellenzékibb, még üldözöttebb Joszif Brodskijjal is, akit öt évvel annak kiutasítása után követ Amerikába. Húsz év alatt egyetlen verseskötete jelenhet meg (a hetvenes évek elején), mert egyre nyilvánvalóbbá válik a polgárjogi mozgalomban játszott szerepe, amely – Brodskij szerint – „időnként mellőzte a józan megfontolást”. Talán kivívott költői rangjának és persze családi kapcsolatainak köszönhetette, hogy a mozgalom szétverése után nem lágerben találta magát, hanem az USA-ban, ahol ma a Yale Egyetem orosz irodalom professzora. Az utóbbi években megfordult az átalakuló Közép-Európában, Magyarországon is, – hazamegy-e függetlenné vált hazájába?, erről

Bojtár Endre, a közép-kelet-európai irodalmak legtájékozottabb ismerője, hazánk jövődö – már kinevezett – baltikumi nagykövete állított össze, saját nyersfordításai alapján, egy vékonyka kötetet Tomas Venclova verseiből, még 1990-ben, amikor úgy tetszett, Venclova lesz Kelet-Európa új Nobel-díjasa. A Nobel-díj nem jött be, de a kötet összeállt, s ebben némi szerepem nekem is volt, – most én is izgatottan várom, megjelenik-e a piaci szabadság (én inkább zsarnokságnak nevezném) körülményei között. Ha igen, „megcselekedtük, amit megkövetelt a haza” – közös hazánk: Közép-Kelet-Európa.

 Megcselekedtük, de kinek? Radnóti szavai jutnak az eszembe: „...van-e ott haza még, ahol értik e hexametert is?” – Venclova olvasóinak érteniük kell ezt is; nem feltétlenül a hexametert, hanem az antikvitás, az európai humanizmus szellemét, amelynek sok köze van Horatiushoz, Goethehez, de semmi a kalasnyikovokhoz és a csetnik vajdákhöz...

[illegible]

Baka István AZ IDŐ TÉRKÉPJELEI c. kötetéből

**A kötetben az újságcikkhez válogatott versek nem szerepelnek. Azokat Baka István a Délmagyarországban megjelent, illetve a rádióban felolvasott írásaihoz válogatta, s itt pótlólag közreadjuk őket:*

Tomas Venclova versei

[← Előző oldal](#) [Következő oldal →](#)